

Tószegi Zsuzsanna: A tudós tanár – tanár tudós: Jáki László (1931–2020)

*Nincs emlékezettel rendelkező lét,
amely ne lenne egyben jövőre irányuló lét is.*

Paul Ricoeur

Elment Jáki tanár úr. Elment azok közé a halhatatlan tanárok közé, akik beteljesítettek és igazolták a tanári hivatásba vetett hitet, akiknek a szelleme és szellemisége megszámlálhatatlan tanítvány sorsát határozta meg: kiét némileg, kiét maradéktalanul. Tanár úr földi élete ugyan véget ért, de életműve halhatatlan, és kijelöli méltó helyét számára a magyar neveléstudomány panteonjában.

Jáki László Budapesten született 1931. június 29-én. Tanulmányait Gönyűn kezdte, majd Esztergomban a *Ferences Rendi Polgári Iskolába* járt három évig. Egy tanévet az *Állami Madách Imre Gimnáziumban* végzett Budapesten, végül 1951-ben a *Vas utcai Közgazdasági Középiskolában* érettségizett. Ezt követően az *Eötvös Loránd Tudományegyetem* pedagógia-pszichológia szakára iratkozott be, 1955-ben szerezte meg pedagógusi diplomáját. Másodéves egyetemista korában kiegészítő szakként fölvette a történelmet, e tárgyból 1962-ben kapta meg történelemtanári oklevelét.

Alábbi megemlékezésünkben kevésbé az életrajzi adatok ismertetésére koncentráltunk, hiszen a *Könyv és Nevelés* Jáki László 80. születésnapjának szentelt 2011. évi különszámában az életút főbb stációit

bemutató cikkben ezek már megjelentek¹ – ehelyett most néhány részletet mutatunk be közel hét évtizedes munkásságából, mintegy három és félszáz publikációjából, hiánypótló, innovatív kutatásaiból.

A PÁLYAKEZDŐ

Tudomásunk szerint 1954-ben jelent meg a legelső publikációja, mely alá így írta a nevét: „Jáki László IV. é. pedagógiai szakos egyet. hallgató”. A *Pedagógiai Szemlé*ben közölt rövid cikkében *Tessedik Sámuel* önéletrajzában az 1873-as és az 1935-ös kiadások szövegbeli eltéréseire, az eredeti írás tudatos megcsonkítására hívja föl a figyelmet. (Jáki, 1954)

A Pedagógiai Szemle 8. évfolyamának tartalomjegyzékében újra találkozunk a nevével – „Jáky László” formában. Vélhetően ez volt az első könyvészeti–bibliográfiai tárgyú publikációja. Az elemzésben a pedagógiai szakterület, illetve a tankönyvek kiadási adatait veti össze az 1913 és 1955 közötti időszakban rendelkezésre álló statisztikák alapján (Jáki, 1958).

¹ Tószegi Zsuzsanna (2011): Élethivatása a pedagógia szolgálatára – tisztelgés Jáki László hatod évszázados munkássága előtt. *Könyv és Nevelés*, 12. 1. sz. melléklete, 9–12. A jelen nekrológban hivatkozással nem jelölt adatok Jáki László özvegyének szíves adatközléséből valók, amelyekért a szerző itt mond köszönetet.

Korai publikációi között már felbukkanak a későbbi munkásságára oly jellemző pedagógia- és iskolatörténeti témák. A *Köznevelés* 1957-ben közölte az 1797-ben Keszthelyen alapított Georgikonról, hazánk első felsőfokú mezőgazdasági szakoktatási intézményéről szóló írását. A Festetich György gróf mecénási, illetve Nagyváthy János szellemi támogatásával létrejött Georgikon a maga korában Európa egyik legnagyobb gazdasági tanintézete volt (Jáki, 1957).

A cikk nem maradt visszhang nélkül: néhány hónappal később a *Középdunántúli Napló*-ban Jáki több megállapítását cáfoló, terjedelmes cikk jelent meg Takács Gyula tollából. Takács jelentős adalékokkal járul hozzá Festetich György portréjának és szerepének árnyalásához, majd közli, az ő tudomása szerint Kazinczy miért nem vett részt a gróf által életre hívott keszthelyi Helikon ünnepségeken. (Takács, 1958)

AZ OKTATÓ

Azokban azt időkben a friss diplomásokat még meghatározott helyre „vezényelték” – így kezdte Jáki László a tanári pályáját a Balassagyarmati Tanítóképző Intézetben az 1955/1956-os tanévben. 1956-tól 1960-ig Budapesten, egy ferencvárosi általános iskolában tanított. Fiatalon alapított családot, pedagógus feleségétől két fia született: az idősebbik fiú követte szüleit a tanári pályán, a fiatalabbik főként a szolgáltatási szektorban dolgozott.

1963-ban védte meg Szegeden egyetemi doktori disszertációját. A doktorátus megszerzése egyben a felsőoktatásba szóló belépőt jelentette: összességében közel négy évtizedet töltött főiskolai, egyetemi katedrán – hol tanszékvezetőként, hol óraadóként, hol főállású, hol részfoglalkozású oktatóként. Első ízben adjunktusként tanított a Magyar

Testnevelési Főiskolán 1963 és 1967 között; ehhez a korszakhoz több publikációja kötődik a sportpedagógia és a testnevelés köréből.

„1970-ben alapította meg az akkori Dunaujvárosi Kohó és Fémipari Főiskola Pedagógiai Tanszékét, és élete végéig figyelemmel kísérte annak működését. [...] Neveléstörténeti órái, a műszaki tanárképzéssel, a szak továbbfejlesztésével kapcsolatos elképzelései meghatározták a műszaki tanárképzés létét, működését” (Elhunyt dr. Jáki László, 2020).

A Budapesti Műszaki Egyetem Tanárképző és Pedagógiai Intézetében az 1969/70. tanévtől öt éven át óraadóként, majd félállású adjunktusként tanított 1985/86-ig. 1983-ban a BME címzetes egyetemi docensi címet adományozott Jáki Lászlónak (Frank, 1985, 217. o.). 1976 és 1981 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Karának Neveléstudományi Tanszékén neveléstörténetet adott elő, később a Károli Gáspár Református Egyetemen is tanított. (Jáki, 2015)

„A magyar nevelésügy területén kifejtett értékes munkásságáért” 2005-ben kapta meg a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány által adományozott **Trefort Ágoston közoktatási díjat**.

A KUTATÓ

Jáki László életrajzi adataiból is kitűnik hatalmas munkabírása, amelyet nemcsak meghatározó jelentőségű publikációinak száma bizonyít: hosszú évtizedeken át töltött be különböző vezető pozíciókat, emellett képezte a hallgatókat a felsőoktatásban, és publikálta könyveit, tanulmányait, cikkeit. A 80. születésnapjára a *Könyv és Nevelés* különszámában megjelent, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) munkatársai és második felesége által

összeállított bibliográfia több mint 300 megjelent munkáját veszi számba. (*Bibliográfia*, 2011)

Kutatómunkája két markáns szálra fűzhető föl: az egyik az oktatásfejlesztés, melynek keretében nagyon sokat tett a nemzetközi pedagógiai eredmények, módszerek hazai bevezetéséért – ezen belül is kiemelkedően a távoktatás módszereinek megismertetése, meghonosítása érdekében. A másik fő vonulat a neveléstörténet: több száz publikációja foglalkozik az iskolatörténettel, a szemléltetés módszertanával, az iskolaépítéssel, az olvasástanítással és sok más témával.

Pályafutása első évtizedeinek munkahelyei főként a pedagógia innovatív fejlesztéséhez kapcsolódtak. Kutatói karrierje 1959-ben kezdődött, ekkor lett a Pedagógiai Tudományos Intézet tudományos munkatársa. Két év múlva került az Országos Pedagógiai Intézetbe (OPI) tudományos főmunkatársként. Erre az időszakra esik egyetemi doktori címének megszerzése; Szegeden doktorált 1963-ban *A pedagógiai kutatómunka legfontosabb forrásai* címmel írt disszertációjával.²

A Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpontba (FPK) annak 1967. évi megalapításakor került a frissen rehabilitált *Zibolen Endre* igazgató hívására (*Jáki*, 2007). Az igazgatóhelyettesi pozíciót az intézmény megszűnéséig töltötte be. Jáki a szakajtóban rendszeresen beszámolt az FPK tevékenységéről. A megalakulás után két és fél évvel az eredményekről és gondokról írva kiemelte, hogy „a Kutatóközpont egyre tudatosabban törekszik a tudományos igényű nevelésmódszertani munkák feltárása mellett önálló kutatások megindítására” (*Jáki*, 1971). Az intézmény megszűntetése után megjelent cikkében

összegzi a Kutatóközpont úttörő szerepét a hazai felsőoktatáspedagógiai könyvkiadásban (*Jáki*, 1982).

Jáki László írásai nemcsak a pedagógiai szakfolyóiratok szerkesztősegei számára voltak érdekesek. 1966-ban például a *Valóság* közölte egy tanártársával közösen írt cikkét, mely 270 tíz-tizenöt éves lágymányosi, pesterzsébeti és csepeli tanulóval *Hogyan töltöttem a vasárnapot?* címen íratott dolgozatok elemzése alapján készült. A felmérésből kitűnik, hogyan kerültek akkortájt a családok a televízió uralma alá. A gyerekek vallomásaiból bizonyára a cikk publikálása idején is érdekes tanulságokat lehetett levonni. Fél évszázaddal később azonban a cikk valóságos kordokumentummá vált, olyan hűen tükrözi a korabeli gyerekek kapcsolatrendszerét, érdeklődését (*Jáki és N. Sándor*, 1966).

Jáki kutatói attitűdjére jellemző egy többek által idézett összeállítása. Az OPKM kiadásában megjelent, küllemében szerény, ám tartalmában annál értékesebb füzetben közölt információk bárki számára hozzáférhetők voltak, mégis ő volt az, aki hangyaszorgalommal összegyűjtötte és a kutatás számára feltárta a XIX. század második és a XX. század első felében a végzős középiskolások számára kiadott mintegy 700 érettségi tétel adatait.

Találomra szemezgetve a tanulságos listából, nézzünk meg néhány jellemző példát. A tételek között szerepelnek olyan témák, amelyek bármelyik politikai kurzus idején megfogalmazódhattak volna – mint például: *A XIX. század irodalmának hatása nemzetünk politikai életére* – 1894-ben ebből maturáltak a Csurgói Református Főgimnázium végzősei. Egy-egy konkrét eseményhez kötődő érettségi tételre is találni példát: *A magyar ifjúság szívbeli ünneplése és benső*

² A Szegedi Tudományegyetem Contenta repertóriumában a teljes disszertáció elérhető: http://doktori.bibl.u-szeged.hu/3299/1/1963_jaki_laszlo.pdf

fogadástételei a milleniumi [sic!] ünnepélyek alkalmával. (Szónoki beszéd) – ez volt a Hódmezővásárhelyi Református Főgimnázium 1895. évi témája. Ha nem látnánk az évszámot, akkor is el tudnánk helyezni a magyar történelem palettáján a Budapest III. kerületi m. kir. áll. Főgimnázium által 1920-ban kiadott tételt, melynek címe: *A magyar nemzet joga eredeti országhatáraihoz*. Vajon elvárták az érettségizőktől 1938-ban, hogy vonjanak párhuzamot a *Petőfi Sándor* 1845-ben írt verséből vett idézet és az akkori politikai szlogenek között? A tatai Gróf Eszterházy Miklós Piarista Gimnázium tételének címe: [...] *nagy volt hajdan a magyar. / Nagy volt hatalma, birtoka* (Jáki, 2000).

Ez a házagptóló összeállítás önmagában is rendkívül értékes, de további kutatások fontos alapanyagául szolgál. *Kunt Gergely* „összehasonlító politikai kultusztörténet” alcímet viselő könyvében messzemenőig támaszkodott a Jáki által összegyűjtött listára. Kunt kiemeli: az érettségi vizsgatételek elemzése alapján igazolható, hogy nemcsak a tankönyvek, hanem az érettségi vizsgák témája is idomul az adott politikai rendszerhez. A tételek vizsgálatából kitűnik: az „átpolitizált múltképnek jelentős szerepe volt” az érettségien, és a végzős diákoknak nemcsak megszerzett tudásukról, de politikai érettségükről is tanúságot kellett tenniük. A maturálóknak vélhetően az éppen akkor helyesnek tartott politikai szocializációnak megfelelően kellett fogalmazniuk, és az aktuális követelményeknek megfelelően kellett megnyilvánulniuk (Kunt, 2014).

A távoktatás úttörője

Jáki László a távoktatás hazai előfutárai közé tartozott. „A távoktatás mint elnevezés és mint fogalom az 1970-es években vált ismertté Magyarországon, de akkoriban főleg csak oktatási körökben terjedt.” – írja Kovács

Ilma, aki a kezdetektől bekapcsolódott a Zibolen és Jáki vezetésével létrejött kutatócsoport munkájába (2006).

A terület három vezető intézménye 1974-ben hívta össze az első távoktatási konferenciát, amelyen a résztvevők ajánlásokat dolgoztak ki. A 1976 áprilisában az OPI Felnőttnevelési Tanszéke által kezdeményezett és megrendezett második konferencián Jáki a távoktatás intézményrendszeréről szóló előadásában a metodikai követelményrendszer sarkalatos pontjai közül a célok és követelmények világos ismeretét emelte ki (Lux, 1976).

Jáki pontos, szabatos stílusát jól érzékelteti, ahogyan meghatározta a távoktatás mi-lébenlétét: „A távoktatás lényege a különböző közlési eszközök tudományosan átgondolt felhasználásában van. A tanulás alapja a közvetlen vagy direkt oktatással szemben az írásos tananyag. A távoktatás alapját jelentő oktatóanyagok teammunkában készülnek, s az aprólékosan átgondolt információmennyiségen kívül tervezik és beépítik azokat az aktivitást megkövetelő utasításokat és feladatokat, melyek az adott képzési cél eléréséhez szükséges személyiségjegyek, magatartásformák, készségek stb. kialakítását segítik. Döntő még, hogy az oktatóanyagok olyan visszacsatolási lehetőségeket is tartalmaznak, melyek lehetővé teszik, hogy a tanulók maguk mérjék le — ellenőrizzék — elért teljesítményszintjüket” (Jáki, 1978).

A téma iránti érdeklődést jellemzi, hogy a korszak legfontosabb napilapja, a *Népszabadság* is közölt egy cikket a távoktatásról Jáki László, az ELTE Természettudományi Karának adjunktusa tollából. A nagyközönségnek szóló cikkben történelmi távlatokban mutatja be a tömegoktatás módszereinek változását, a felnőttoktatásban megnyilvánuló új igényeket, megemlítve a távoktatás előnyeit és hátrányait. A távoktatást sokan azért ellenzik, mert – látszólag – hiányzik belőle a tanár. A távoktatás azonban nem

pedagógus nélkül zajlik, csupán a tanuló és a tanár nem tartózkodik azonos helyen (Jáki, 1977a).

A téma iránti fokozott érdeklődést az átlampárt 1972-es oktatáspolitikai határozata³ váltotta ki: ebben írták elő, hogy „Megfelelő erkölcsi ösztönzéssel, az érvényes munkaügyi szabályok módosításával is elő kell segíteni a dolgozók munka melletti tanulását.”

A levelező képzés széles körű elérhetősége bizonyos esélyt adott a munka melletti tanulásra, de ennek a képzési formának a hatékonyságát sokan – joggal és okkal – megkérdőjelezték. A módszer hívei a távoktatásban látták az esti és levelező oktatás kellő színvonalának, eredményességének zálogát. Jáki a *Köznevelésben* a szakmai közönség számára részletesebben kifejtette, hogyan képzei a távoktatás megszervezését. Itt nincs módunk a cikk kivonatolására, csak egy figyelemre méltó gondolatot emelünk ki. Jáki a közművelődési intézményrendszerben rejlő potenciál kihasználását hangsúlyozza. „A könyvtáraknak, múzeumoknak, kulturális házaknak, előadásoknak, filmvetítéseknek egyaránt kell szolgálniuk a szervezett oktatásban részt vevők és az önművelés igényével bekapcsolódók céljait” (Jáki, 1977b).

Rohonyi Andrásal közös cikkükben 1984-ben visszatekintettek a távoktatás előző tizenöt évére, és jólesően állapították meg: „Ez az egyetlen olyan új hullám a nemzetközi pedagógiai közéletben, amelynek lendülete immár tizenöt éve töretlen maradt.” Magyarországon az FPK-ban alakult meg 1974-ben egy távkutatói munkacsoport, amely hazai viszonylatban nagyszabásúnak mondható kísérletet folytatott 1974 és 1980 között a pécsi Tanárképző Főiskolán a távoktatás hatékony módszereinek kidolgozására és meghonosítására. A módszer széles körű elterjedését sok minden hátrál-

tatta, többek között kedvezőtlenül hatott „az esti és levelező képzés változó társadalmi megítélése” (Jáki és Rohonyi, 1984).

A BIBLIOGRÁFUS

Munkásságának felülmúlhatatlan eredménye a magyar neveléstörténet forrásainak feltárása, rendszerezése és publikálása. Szerencsés együttállás, hogy az ő elhivatottsága, szorgalma, kitartása több intézmény, különösen az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, valamint jogelődjei vezetése részéről támogatásra lelt.

Amint korábban írtuk, a maga korában meglehetősen szokatlanul, az egyetemi doktori disszertációja is egy bibliográfia volt. Amint egy rövid, vallomásos írásban nyilatkozta, a „Keleti – Baranyai-féle bibliográfia folytatásához” a pedagógiai könyvtárban gyűjtötte az anyagot. „A bibliográfiát másodállásban készítettem, s munkakönyvem bejegyzése szerint már 1961-ben az OPK heti 12 órás rész munkaidős dolgozója voltam. A munkát Zibolen Endre irányította” (Jáki, 2007).

A visszaemlékezésben említett bibliográfia – az OPK kiadásában 1962-ben megjelent *A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája, 1937–1958* – alapozta meg Jáki szakmai elismertségét. A kötet előszavában Waldapfel Eszter indokolja Jáki összeállításának kezdő és záró évét: 1841-től 1936-ig készült a Baranyai – Keleti-féle bibliográfia, 1959-től pedig az Országos Pedagógiai Könyvtár közlése a folyóirat-cikkek adatait.

A kötet 185 folyóirat részletes adatait tartalmazza. Névmutató, a kiadó székhelye szerinti földrajzi, továbbá az indulás éve sze-

³ Az 1972. június 14–15-ei ülésén az MSZMP KB határozatot hozott *Az állami oktatás helyzetéről és továbbfejlesztésének feladatairól* címmel.

rinti időrendi címjegyzék egészíti ki a bibliográfiát, melynek tételei közül a legrégebbi 1867-ben, a legújabb 1958-ban indult. A 15 oldalas függelékben Jáki az adatokat elemzi.

A pedagógiai folyóirat-bibliográfiák két alpművéből az egyik Jáki László e munkája – amely az 1937-ben kiadott előzményével Baranyai Mária és Keleti Adolf *A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája 1841 – 1936* című művel egybekötve, hasonló kiadásban is megjelent 1987-ben. A kötet előszavát Gazda István írta.⁴

Jáki később a neveléstudományi szakirodalom egy jelentős korszakát két művében is feldolgozta. A Zibolen Endre kezdeményezése alapján készült *Magyar pedagógiai irodalom 1920 – 1944. Önálló művek* 1970-ben, a *Magyar pedagógiai irodalom 1920 – 1944. Folyóiratcikkek* 1991-ben jelent meg. Az elsőként említett kötet 2079 mű adatait tartalmazza, a második pedig 23 folyóirat 5720 cikkét tárja fel.

E nagylélegzetű bibliográfiák összeállítása ma is hatalmas erőfeszítést, szakértelmet és kitartást követel meg, de ne feledjük, mennyivel nehezebb volt akkor elkészíteni ezeket a jegyzékeket, amikor még nem volt számítógép! A bibliográfusok abban az időben a könyvtárakban „céduláztak”, majd a sorba rendezett cédulákról írógéppel írták le a tételeket.

A fenti munkákkal párhuzamosan további jelentős bibliográfia is készült Jáki műhelyében: 1993-ban jelent meg *A magyar neveléstudomány forrásai* című munkája, amely révén a korábbi művekkel együtt a neveléstudomány a legjobb bibliográfiai feltártságú diszciplína lett Magyarországon.

A kötethez a hazai könyvtár- és információtudomány egyik legnagyobb teoretikusa, Horváth Tibor írta az előszót, amelyben

kiemeli: „a nagy múltú tudományok kiérlelték kutatási forrásaikat, rendszerező, a tájékozódás fáradságos munkáját segítő segédeszközök változatos típusait” – s ezen „eszközök eszköze”, a másodfokú rendszerezés gazdag múltra tekint vissza. A műfajok az egyszerű regisztratív számbavételtől az elemző-értékelő forrásleírásig terjednek, de mindegyik célja a kutató elkalauzolása az elsődleges forrásokig. Jáki nemcsak számba veszi az irodalmat, de minden kutatót szembesít az elődök eredményeivel és a tényekkel. A munka informatív értékét növeli, hogy a pedagógia határait elég tágra húzza meg – inkább többet akar nyújtani, mintsem veszteségesen számba venni. A könyv hatása hosszú távon mutatkozik meg; 50-100 évenként jelenik meg hasonló összeállítás (Horváth, 1993).

A mű a pedagógiai kutatásokhoz, tájékozódáshoz szükséges segédleteket, bibliográfiákat tartalmazza. Több mint a „pedagógiai bibliográfiák bibliográfiája” – a gyűjtés a határterületek bibliográfiáira is kiterjedt. Jáki az összeállítás során teljességre törekedett, olyan műveket is feldolgozott, amelyek nem a bibliográfia műfajához tartoznak, de gazdag irodalomjegyzéket tartalmaznak. A tartalom strukturálásában saját korábbi művére, az 539 bibliográfiát, repertóriumot feldolgozó *Pedagógiai bibliográfiai irodalom* című munkájára támaszkodik, annak 18 fejezetét veszi alapul. Az első rész tematikus rendben tartalmazza a bibliográfiák, illetve a beválogatott további források adatait. A *Könyvészet* című fejezet betűrendbe szedve sorolja föl a tematikus fejezetekben említett műveket, a kötet végén név-, illetve tárgy-mutató található (Jáki, 1993).

Olvassunk bele az egyik fejezetbe! „Az iskolai értesítők az iskolatörténeti kutatások alapforrásai” – írja Jáki László –, s hogy

⁴ Gazda István, Csabay Károly, Baranyai Mária, Keleti Adolf és Jáki László: *A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája, 1841-1958*. Budapest, OPKM, 1987

ezeknek a XVIII. század végén kezdődött története külön tanulmányt igényelne. Az osztrák közoktatásügyi minisztérium rendelete az 1850. évtől kezdve az összes középiskolát kötelezte tanévenkénti értesítők kiadására, amelyek tartalmát is előírta: a tanított anyagról, az iskolaév legfontosabb eseményeiről, az iskolai gyűjtemények (könyvtár, szertár stb.) gyarapodásáról kellett beszámolni, emellett közölni kellett a tanárok nevét, illetve a tanulók névsorát. Tudománytörténeti szempontból a rendelet azon előírása nagy jelentőséggel bír, hogy az értesítőkben közzé kellett tenni egy-egy tanár szaktárgyi vagy pedagógiai tárgyú tanulmányát (Jáki, 1993, 29. o.).

Ahogy a XIX. század derekán a megjelentetést írták elő rendelettel, úgy száz évvel később, a II. világháborút követően az értesítők kiadását tiltották meg rendelettel; a középiskolák csak az 1960-as évektől kezdtek újra értesítőket publikálni. Szerencsére az értesítők nagy része megmaradt, így további pedagógia- és iskolatörténeti kutatások kútforrása lehet: az OPKM mintegy 50 ezer iskolai értesítőt őriz az egyik különgyűjteményében.

Jáki Lászlót a bibliográfusok legrangosabb szakmai kitüntetésével, a **Szinnyei József-díjjal tüntették ki 1993-ban.**

A SZERKESZTŐ

Jáki László tevékenységének jelentős hányadát teszi ki az OPKM égisze alatt folytatott szerkesztői munkássága, melynek egyik sarokköve az 1959-ben indult és 1987-ben kényszer-szünetre kárhoztatott *Könyv és Nevelés* című folyóirat újraindítása 1999-ben. Nagy sikerű könyvsorozatok – mint a *Magyar pedagógusok* 1992-től, a *Tudós tanárok* –

Tanár tudósok 2000-től, valamint a *Mesterek és tanítványok* 2002-től – szerkesztése is az ő nevéhez fűződik.

Mindhárom sorozat legfőbb jellemzője az értékmérés. A magyar neveléstörténet nem lehet elég hálás Jáki Lászlónak, amiért az összesen csaknem száz kismonográfiával emléket állít az előző időszakok nagy tanár-egyéniségeinek, pedagógiai műhelyeinek. A bemutatott személyiségek mögött fölsejlik az adott korszak számos jellemzője az oktatási viszonyoktól a tanári hivatás változó presztízséig.

A *Tudós tanárok* – *tanár tudósok* sorozatról vallott Jáki tanár úr az *Új Pedagógiai Szemle*ben. Az ő szavai egyben a könyvsorozatok ars poeticáját jelentik: „A neveléstörténet tanulmányozása során jutottam arra az álláspontra, hogy a pedagógus a legfontosabb, én egyedül benne hiszek. Abban a tanárban, akinek az élete középpontjában az iskola, a gyermek áll” (Jáki, 2015).

Sokszínű, szerteágazó munkásságáról gazdag képet ad és további tájékozódásra ad módot a 80. születésnapjára megjelent „Festschrift” 23 szerzőjének írása.

*

Jáki Lászlónak hosszú, tartalmas, alkotó élet adatott: 89 évéből 66 évet dokumentálhatóan kimagasló szellemi teljesítmény fémjelezte, egészen a legutolsó néhány hétig. Bízunk abban, hogy megkezdett munkáit – köztük a *Gaal Mózesről*, a Tisztviseletelepi m. kir. Állami Gimnázium⁵ alapító igazgatójáról készülő kismonográfiáját – lesz, aki befejeze, és reméljük, az általa szerkesztett *Tudós tanárok* – *tanár tudósok* sorozat folytatódik, gazdagodik a Jáki tanár úrról szóló kötettel.

⁵ A kimagasló építészeti értéket képviselő, szecessziós stílusú épületet – a „Tündérpalotát” – Körössy Albert tervezte.

IRODALOM

- Bibliográfia (2011): *Könyv és Nevelés*, **12.** 1. sz. melléklete, 60–81.
- Frank Zsuzsa (szerk., 1985): *A Budapesti Műszaki Egyetem Évkönyve 1983-84, 1. köt. Az egyetem oktatói és dolgozói.* BME, Budapest.
- Elhunyt dr. Jáki László, a Dunaújvárosi Kohó és Fémipari Főiskola Pedagógia Tanszékének alapítója. Letöltés: <http://www.uniduna.hu/1608-elhunyt-dr-jaki-laszlo> (2020. 07. 10.)
- Horváth Tibor (1993): Előszó. In: Jáki László: *A magyar neveléstudomány forrásai.* Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest. 7.
- Jáki László (1954): Tessedik önéletrajza két kiadásban. (Adalék a Horthy-fasizmus pedagógiai könyvkiadásának bírálatához). *Pedagógiai Szemle*, **4.** 2–3. sz., 256–257.
- Jáki László (1957): A keszthelyi Georgikon. *Köznevelés*, **13.** 7. sz., 157–158.
- Jáki László (1958): Adatok a pedagógiai vonatkozású könyv- és folyóiratkiadásról. *Pedagógiai Szemle*, **8.** 5. sz., 494–497.
- Jáki László (1962): *Pedagógiai bibliográfiai irodalom.* [Kny.] In: Kiss Árpád, Nagy Sándor, Szarka József és Szokolszky István (szerk.): *Tanulmányok a neveléstudomány köréből.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 327–363.
- Jáki László (1971): Eredmények és gondok: a Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont munkája. *Felsőoktatási Szemle*, **20.** 11. sz., 647–650.
- Jáki László (1977a): A távoktatás szerepe a felnőttoktatásban. *Népszabadság*, **35.** 216. sz., 7.
- Jáki László (1977b): A levelező képzés jövője. *Köznevelés*, **33.** 11. sz., 10–11.
- Jáki László (1978): Távoktatás felsőfokon. *A Jövő Mérnöke*, **25.** 14. sz., 2.
- Jáki László (1982): A Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont kiadványairól. *Magyar Pedagógia*, **82.** 3. sz., 285–286.
- Jáki László (1993): A magyar neveléstudomány forrásai. Budapest, Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum.
- Jáki László (szerk., 2000): *Érettségi tételek történelemből, 1851–1949.* Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, Budapest. [Idézetek: 11., 12., 27., 39. o.]
- Jáki László (2007): Életem alakulása és az OPKM. *Elektronikus Könyv és Nevelés*, **9.** 1. sz. Letöltés: http://www.tanszertar.hu/eken/2007_01/jl_0701.htm (2020. 07. 01.)
- Jáki László (2015): 53 kötetnyi ügyszeretet – Jáki László neveléstörténész vall életpályájáról és a Tudós tanárok – tanár tudósok című könyvsorozatról. *Új Pedagógiai Szemle*, **65.** 3–4. sz., 15–18. Letöltés: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/53-kotetnyi-ugyszeretet-jaki-laszlo-nevelestortenesz-vall-eletpalyajarol-es-a> (2020. 07. 12.)
- Jáki László és N. Sándor László (1966): Vasárnap, szabad idő, nevelés. *Valóság*, **9.** 8. sz., 85–90.
- Jáki László és Rohonyi András (1984): Távoktatás kérdőjelekkel. *Köznevelés*, **40.** 16. sz., 13–14.
- Kovács Ilma (2006): *Távoktatástól – Távoktatásig. Egy kutató elemzései és részvétele Magyarország távoktatásában 1973 és 2006 között.* Budapest. Letöltés: <http://mek.oszk.hu/04500/04524/04524.pdf> (2020. 07. 10.)
- Kunt Gergely (2014): „Aki uralja a jelent, az uralja a múltat is” – Összehasonlító politikai kultusztörténet. MAKAT – Antroport, Budapest. Letöltés: <http://www.antroport.hu/wp-content/uploads/2015/05/Kunt-Gergely-Kultusztortenet.pdf> (2020. 07. 10.)
- Lux Alfréd (1976): Távoktatási Konferencia Sopronban. *Pedagógiai Szemle*, **26.** 8. sz., 765.
- Ricoeur, Paul (1999): *Emlékezet – felejtés – történelem.* In: Thomka Beáta (szerk.), N. Kovács Tímea (vál.) és Rózsahegyi Edit (ford.): *A kultúra narratívái.* Kijárat Kiadó, Budapest. 51–67. (Narratívák 3.)
- Takács Gyula (1958): Válasz. *Középdunántúli Napló*, **14.** 96. sz.